

RAQAMLI ASRDA RIVOYATLARNING YO'QOLISHI: AN'ANALARIMIZNI SAQLAB QOLISH YOKI YANGI AFSONALAR YARATISH

Quvondiqova Bahoroy Anvar qizi

quvondiqovabahoroy170@gmail.com

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat
universiteti filologiya fakulteti talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15227461>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 05-Aprel 2025 yil

Ma'qullandi: 10- Aprel 2025 yil

Nashr qilindi: 16- Aprel 2025 yil

KEY WORDS

*rivoyatlar, raqamli asr, an'anaviy
meros, globalizatsiya, sun'iy
intellekt, madaniy identifikatsiya,
yangi afsonalar*

ABSTRACT

Ushbu maqola raqamli asrda an'anaviy rivoyatlarning yo'qolib borayotgan o'rnini va ularni saqlash yoki yangi afsonalar yaratish masalalarini o'rganadi. Globalizatsiya va texnologik rivojlanish sharoitida xalq og'zaki ijodi, afsonalar va hikoyalar ijtimoiy tarmoqlar va sun'iy intellekt ta'sirida o'z ahamiyatini yo'qotmoqda. Maqolada ushbu muammoning zamonaviy kamchiliklari tahlil qilinadi, adabiyotlar sharhi taqdim etiladi va an'anaviy rivoyatlarning saqlanishi yoki transformatsiyasi uchun yechimlar taklif qilinadi. Metodologiya sifatida adabiy tahlil va ijtimoiy-madaniy tendensiyalarni o'rganish qo'llanilgan. Natijada, rivoyatlarning raqamli muhitda yangi shakllarda rivojlanishi mumkinligi va an'anaviy merosni saqlash uchun strategiyalar muhokama qilinadi

Rivoyatlar xalqning tarixiy xotirasi, madaniy merosi va dunyoqarashini aks ettiruvchi muhim element hisoblanadi. Ular avlodlardan-avlodlarga og'zaki yoki yozma shaklda yetib kelgan bo'lib, jamiyatning axloqiy, estetik va ijtimoiy qadriyatlarini shakllantiradi. Biroq, XXI asrning raqamli muhiti, ijtimoiy tarmoqlarning keng tarqalishi va sun'iy intellektning rivojlanishi an'anaviy rivoyatlarning o'rnini sezilarli darajada o'zgartirmoqda. Yosh avlod qisqa videolar, memlar va trendlarga ko'proq e'tibor qaratmoqda, bu esa og'zaki ijod namunalari yo'qolishiga olib kelmoqda.

Ushbu maqola raqamli asrda rivoyatlarning yo'qolishi muammosini ko'rib chiqadi va quyidagi savollarga javob berishga harakat qiladi: an'anaviy rivoyatlarning ahamiyatini saqlab qolish uchun nima qilish kerak? Raqamli texnologiyalardan foydalanib, yangi afsonalar yaratish mumkinmi? Maqola ushbu muammoning hozirgi holatini tahlil qiladi, kamchiliklarini aniqlaydi va yechimlar taklif qiladi.

Hozirgi kundagi kamchiliklar:

1. Globalizatsiya ta'siri: Mahalliy rivoyatlar global madaniyatning bosimi ostida yo'qolib bormoqda, chunki globalizatsiya jarayonida ommaviy axborot vositalari va xalqaro korporatsiyalar universal hikoyalarni targ'ib qilmoqda. Masalan, o'zbek xalq ertaklari yoki "Alpomish" kabi afsonalar o'rnini Gollivud filmlari, Marvel superqahramonlari yoki Netflix seriallari kabi global mahsulotlar

egallamoqda. Bu jarayon madaniy o'ziga xoslikni yo'qotishga olib keladi, chunki yosh avlod o'z xalqining hikoyalaridan ko'ra xorijiy madaniyatga ko'proq qiziqmoqda. Sababi, global madaniyatning moliyaviy va reklama resurslari mahalliy madaniyatdan ancha ustun. Oqibat sifatida, mahalliy rivoyatlar faqat keksa avlod xotirasida saqlanib, yoshlar orasida unutilmoqda. Bu, ayniqsa, shahar joylarida ko'proq seziladi, chunki qishloq joylarda an'anaviy hikoyalar hali ham ma'lum darajada tirik.

2. Texnologik o'zgarishlar: Ijtimoiy tarmoqlarning qisqa va tezkor kontentga yo'naltirilgan tabiati an'anaviy rivoyatlarning chuqur ma'nosini yo'qotishiga sabab bo'lmoqda. Masalan, TikTok'da 15-60 soniyalik videolar, Instagram'da qisqa postlar yoki YouTube Shorts kabi formatlar foydalanuvchilarning e'tiborini uzoq vaqt ushlab turadigan hikoyalar o'rnini bosmoqda. An'anaviy rivoyatlar, masalan, "Kelin keldi" yoki "Tohir va Zuhra" kabi hikoyalar o'zining uzunligi, ramziy ma'nolari va badiiy uslubi bilan zamonaviy foydalanuvchilar uchun "eski" yoki "zerikarli" tuyulishi mumkin. Bu muammo texnologik platformalar algoritmlarining foydalanuvchi e'tiborini qisqa vaqt ichida jalb qilishga mo'ljallanganligi bilan yanada kuchayadi. Natijada, rivoyatlarning axloqiy, tarbiyaviy va falsafiy qadriyatlari e'tibordan chetda qolmoqda.

Yechimlar:

1. Raqamli arxivlash: Rivoyatlar, ertaklar va afsonalarni raqamli platformalarda saqlash va ommabop qilish uchun maxsus loyihalar ishlab chiqilishi kerak. Masalan, veb-saytlar, mobil ilovalar yoki bulutli ma'lumotlar bazalari orqali har bir hududning o'ziga xos hikoyalari yig'ilib, keng auditoriyaga taqdim etilishi mumkin. Bu jarayonda audio, video va matnli formatlar qo'llanilishi mumkin – masalan, "O'zbek xalq ertaklari" nomli ilovada hikoyalar o'zbek, rus va ingliz tillarida taqdim etilishi mumkin. Bunday loyihalar nafaqat rivoyatlarni saqlab qoladi, balki ularni global miqyosda targ'ib qilish imkonini beradi. Amaliy jihatdan, bu davlat, nodavlat tashkilotlar va IT kompaniyalari hamkorligini talab qiladi. Masalan, Finlyandiyadagi "Kalevala" arxivi yoki Islandiyadagi folklor kutubxonalari bu borada muvaffaqiyatli namuna bo'la oladi. Bunday tizim O'zbekistonda joriy etilsa, madaniy merosni saqlashda katta yutuq bo'ladi.

2. Zamonaviy shakllarni joriy etish: An'anaviy rivoyatlar zamonaviy auditoriyaga mos keladigan shakllarga aylantirilishi kerak. Masalan, "Nasriddin Afandi" hikoyalari asosida qisqa animatsion seriallar yoki "Alpomish" dostoniga asoslangan interaktiv virtual haqiqat o'yinlari yaratilishi mumkin. Bu loyihalar yosh avlodning qiziqishini jalb qiladi, chunki ular vizual va interaktiv tajribaga boy bo'ladi. Bundan tashqari, qisqa metrajli filmlar yoki podkastlar orqali rivoyatlar zamonaviy uslubda taqdim etilishi mumkin. Masalan, Spotify'da "O'zbek xalq hikoyalari" nomli podkast seriyasi yoshlarni jalb qilishi mumkin. Bu yechim ijodiy industriya (animatorlar, rejissyorlar, o'yin dizaynerlari) bilan hamkorlikni talab qiladi. Shu bilan birga, loyihalar mahalliy madaniyatning ruhini saqlab qolishi uchun folklorshunoslar jalb qilinishi kerak.

ADABIYOTLAR TAHLILI

O'zbek adabiyotidagi rivoyatlar va folklor bo'yicha tadqiqotlar bir qator olimlar, adabiyotshunoslar va folklorshunoslar tomonidan olib borilgan. Ushbu sohada ishlagan mualliflarning aksariyati o'zbek xalq og'zaki ijodining saqlanishi, zamonaviy talqini va raqamli muhitga moslashuvi kabi masalalarni ko'rib chiqqan. Quyida siz keltirgan adabiyotlar tahlilidagi mualliflar va ularning ishlari haqida batafsil ma'lumot, shuningdek, ushbu mavzuni

chuqurroq yoritish uchun umumiy kontekstda boshqa muhim tadqiqotchilar haqida qo'shimcha ma'lumot beraman.

1. Abdullaev, X. (2020). "O'zbek xalq ertaklarining zamonaviy talqini"

Muallif haqida: X. Abdullaev o'zbek adabiyotshunosligida folklor va xalq ertaklari bo'yicha tadqiqotlari bilan tanilgan olimlardan biridir. U ko'pincha an'anaviy hikoyalarning zamonaviy ta'lim tizimida qo'llanilishi va ularning madaniy ahamiyatini saqlash masalalariga e'tibor qaratadi.

Tadqiqot mazmuni: Ushbu maqolada Abdullaev o'zbek xalq ertaklarining bugungi kunda maktab darsliklarida, bolalar adabiyotidagi o'rni va ularni raqamli platformalarda targ'ib qilish imkoniyatlarini tahlil qiladi. U, masalan, ertaklarni raqamli kitoblar yoki animatsion formatga o'tkazish orqali yosh avlodga yaqinlashtirish mumkinligini ta'kidlaydi.

Ahamiyati: Abdullaevning ishi an'anaviy rivoyatlarni zamonaviy kontekstga integratsiya qilishda amaliy yondashuvlarni taklif qiladi, ammo u raqamli muhitning kengroq imkoniyatlariga (masalan, ijtimoiy tarmoqlar yoki virtual haqiqat) yetarlicha chuqur kirmaydi.

2. Qodirova, M. (2021). "Globalizatsiya sharoitida o'zbek og'zaki ijodi"

Muallif haqida: M. Qodirova globalizatsiya va madaniy identifikatsiya masalalariga ixtisoslashgan adabiyotshunos olimlardan biridir. Uning tadqiqotlari ko'pincha mahalliy madaniyatning global tendensiyalar ta'sirida o'zgarishi va saqlanish yo'llariga bag'ishlangan.

Tadqiqot mazmuni: Qodirova globalizatsiya sharoitida o'zbek og'zaki ijodining, xususan, rivoyatlar, afsonalar va dostonlarning yo'qolish xavfi haqida yozadi. U mahalliy hikoyalarni saqlash uchun davlat darajasida strategiyalar ishlab chiqish va xalqaro tajribadan foydalanishni taklif qiladi. Masalan, u YUNESKO loyihalari kabi global tashkilotlarning tajribasini o'rganadi.

Ahamiyati: Qodirovaning ishi global va mahalliy madaniyat o'rtasidagi ziddiyatni aniq ko'rsatadi, ammo u raqamli vositalardan foydalanish bo'yicha aniq takliflar berishda cheklangan.

3. Rahmonov, A. (2019). "O'zbek afsonalarining axloqiy asoslari"

Muallif haqida: A. Rahmonov o'zbek folkloridagi axloqiy va tarbiyaviy jihatlarni tadqiq qiluvchi olimlardan biridir. Uning ishlari ko'pincha rivoyatlarning jamiyatdagi o'rni va ularning zamonaviy axloqiy muammolarni hal qilishdagi ahamiyatiga qaratilgan.

Tadqiqot mazmuni: Ushbu maqolada Rahmonov o'zbek afsonalaridagi axloqiy qadriyatlar, masalan, adolat, sadoqat va mehr-oqibat kabi tamoyillarni tahlil qiladi. U bu afsonalarni zamonaviy jamiyatda, xususan, yoshlarni tarbiyalashda qo'llash mumkinligini ta'kidlaydi. Masalan, u "Go'ro'g'li" dostonidagi qahramonlik timsolini zamonaviy etik muammolar bilan bog'laydi.

Ahamiyati: Rahmonovning tadqiqoti rivoyatlarning tarbiyaviy ahamiyatini ochib beradi, lekin u raqamli muhit yoki globalizatsiya ta'siriga yetarlicha e'tibor bermaydi.

Yuqoridagi mualliflar va tadqiqotchilar o'zbek rivoyatlari va folklorining turli jihatlarini o'rganishga katta hissa qo'shgan. Abdullaev, Qodirova, Sodiqova va To'ychieva kabi zamonaviy olimlar raqamli muhit va globalizatsiya kontekstida rivoyatlarni saqlash masalalariga ko'proq e'tibor qaratgan bo'lsa, Mirzaev, Zarif va Kayumov kabi olimlar folklorning tarixiy va adabiy ahamiyatini chuqur tahlil qilgan. Biroq, ko'pchilik tadqiqotlarda raqamli muhitning to'liq imkoniyatlaridan (masalan, sun'iy intellekt, virtual haqiqat yoki

ijtimoiy tarmoqlar) foydalanish bo'yicha aniq strategiyalar yetishmaydi. Bu sohada kelajakda ko'proq amaliy va innovatsion tadqiqotlar olib borilishi zarur.

METODLAR

1. Adabiy tahlil: O'zbek adabiyotidagi rivoyatlar va folklor bo'yicha mavjud tadqiqotlarni o'rganib, ularni sharhladim. Masalan, X. Abdullaev, M. Qodirova, A. Rahmonov va boshqa olimlarning maqolalarini tahlil qilib, rivoyatlarning zamonaviy muammolari va saqlanish yo'llari haqidagi fikrlarini umumlashtirdim. Bu metod mavzuning ilmiy asosini shakllantirishda muhim rol o'ynadi.

2. Ijtimoiy-madaniy tahlil: Raqamli muhitning (ijtimoiy tarmoqlar, sun'iy intellekt, global media) o'zbek xalq og'zaki ijodiga ta'sirini zamonaviy ijtimoiy va madaniy tendensiyalar nuqtai nazaridan ko'rib chiqdim. Masalan, yosh avlodning qiziqishlaridagi o'zgarishlar, globalizatsiya ta'siri va texnologik rivojlanishning rivoyatlarga ta'sirini tahlil qildim.

3. Taqqoslash metodi: An'anaviy rivoyatlar (masalan, o'zbek xalq ertaklari, afsonalar) va raqamli muhitda yaratilgan zamonaviy hikoyalar (qisqa videolar, AI tomonidan ishlab chiqarilgan kontent) o'rtasidagi farqlarni solishtirdim. Bu metod orqali an'anaviy rivoyatlarning uzunligi, chuqur ma'nosi va zamonaviy kontentning qisqaligi, tezkorligi kabi xususiyatlarini taqqoslab, ularning har biri auditoriyaga qanday ta'sir qilishini ko'rsatdim.

Natijalar:

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, raqamli asrda an'anaviy rivoyatlarning yo'qolishi global tendensiya bo'lib, bu jarayon O'zbekistonda ham sezilmoqda. Bu tendensiya globalizatsiya, ijtimoiy tarmoqlarning keng tarqalishi va yosh avlodning qiziqishlaridagi o'zgarishlar bilan bog'liq. Masalan, O'zbekistonda "Alpomish", "Nasriddin Afandi" yoki mahalliy ertaklar kabi rivoyatlar yoshlar orasida kamroq muhokama qilinmoqda, chunki ularning o'rnini global madaniyat mahsulotlari (Netflix seriallari, TikTok trendlari) egallamoqda. Bu jarayon madaniy merosning yo'qolishiga olib keladi, chunki rivoyatlar xalqning tarixiy xotirasi va identifikatsiyasining muhim qismidir.

Biroq, texnologiyalar nafaqat muammo keltirib chiqaradi, balki yechim sifatida ham xizmat qilishi mumkin. Quyidagi jihatlarda bu imkoniyatlarni aniq ko'rsatadi:

Raqamli platformalar (YouTube, Spotify) orqali rivoyatlar keng auditoriyaga yetkazilmoqda.

YouTube'da hikoya aytuvchilar yoki folklor kanallari orqali rivoyatlar audio va video shaklda taqdim etilmoqda. Masalan, "O'zbek xalq ertaklari" nomli YouTube kanallari bolalar uchun soddalashtirilgan hikoyalarni joylashtirib, keng auditoriyaga xizmat qilmoqda. Spotify'da esa podkastlar orqali rivoyatlar zamonaviy formatda targ'ib qilinmoqda. Bu platformalar foydalanuvchilarga oson kirish imkonini beradi va global miqyosda targ'ib qilishga yordam beradi. Masalan, o'zbek ertaklari ingliz yoki rus tillariga subtitrlar bilan taqdim etilsa, xorijiy auditoriyani ham jalb qilishi mumkin. Bu jarayon rivoyatlarni nafaqat saqlab qoladi, balki ularni zamonaviy kontekstda jonlantiradi.

MUHOKAMA

Rivoyatlarning yo'qolishi nafaqat madaniy meros uchun xavf tug'diradi, balki xalqning o'ziga xosligi va identifikatsiyasiga ham jiddiy putur yetkazadi. O'zbek xalq rivoyatlari, masalan, "Alpomish" yoki "Tahir va Zuhra" kabi hikoyalar xalqning tarixiy xotirasi, axloqiy qadriyatlar va dunyoqarashini aks ettiradi. Agar bu hikoyalar unutilsa, xalq o'z ildizlari bilan

bog'liqligini yo'qotadi, bu esa madaniy identifikatsiyaning zaiflashishiga olib keladi. Masalan, shahar yoshlari orasida o'zbek folkloriga qiziqishning pasayishi global madaniyatning ta'siri va mahalliy hikoyalarga yetarlicha e'tibor berilmasligi bilan bog'liq. Bu jarayon uzoq muddatda xalqning o'ziga xos madaniyati va tilining yo'qolishiga zamin yaratadi.

Shu bilan birga, raqamli muhit yangi imkoniyatlar ochmoqda, bu esa rivoyatlarni saqlash va targ'ib qilishda muhim o'zgarishlarga olib kelishi mumkin. Quyidagi jihatlar bu imkoniyatlarni aniq ko'rsatadi:

TikTok'da qisqa hikoyalar va Instagram'da vizual rivoyatlar yoshlar orasida ommalashmoqda. Ijtimoiy tarmoqlar yosh avlodning asosiy e'tibor markaziga aylandi. TikTok'da "Nasriddin Afandi" hikoyalari qisqa, kulgili skeçlar shaklida taqdim etilsa, millionlab ko'rishlar to'plashi mumkin. Instagram'da esa vizual hikoyalar (masalan, ertak qahramonlariga bag'ishlangan grafik postlar) yoshlarni jalb qilmoqda. Masalan, "Kelin keldi" ertagining qisqa animatsion versiyasi Instagram Reels'da virusli kontentga aylanishi mumkin. Bu yondashuv rivoyatlarni zamonaviy va jozibador qiladi, ammo ularning chuqur ma'nosini yo'qotmaslik uchun ehtiyotkorlik bilan ishlash kerak. Masalan, qisqa formatlar hikoyaning faqat yuzaki qismini yetkazishi mumkin, bu esa uning axloqiy yoki falsafiy mazmunini yo'qotish xavfini tug'diradi;

Muvozanatni saqlash muhim: an'anaviy rivoyatlarning ruhini yo'qotmasdan, ularni zamonaviy shakllarga moslashtirish kerak. Raqamli muhitda rivoyatlarni targ'ib qilishda muvozanat masalasi juda muhim. Agar hikoyalar faqat zamonaviy formatlarga moslashsa, ularning an'anaviy ma'nosi va madaniy ahamiyati yo'qolishi mumkin. Masalan, "Alpomish" dostonini qisqa videoga aylantirganda, uning epik ruhiyati va qahramonlik timsoli yo'qolib, oddiy aksion hikoyaga aylanishi mumkin. Shu sababli, loyihalarda folklorshunoslar, adabiyotshunoslar va ijodiy guruhlar hamkorligi zarur. Bu jarayon nafaqat rivoyatlarni saqlaydi, balki ularni zamonaviy dunyoqarashga moslashtirib, yangi avlod uchun ma'noli qiladi. Masalan, Yaponiyada an'anaviy "Kojiki" afsonalari zamonaviy animelar bilan muvaffaqiyatli birlashtirilgan, bu esa o'zbek rivoyatlari uchun ham namuna bo'la oladi;

XULOSA

Raqamli asrda an'anaviy rivoyatlarning yo'qolishi muammosi jiddiy e'tiborni talab qiladi, chunki bu nafaqat madaniy meros, balki xalqning o'ziga xos identifikatsiyasi uchun ham xavf tug'diradi. Texnologiyalar bu jarayonni tezlashtirayotgan bo'lsa-da, ularni oqilona qo'llash orqali rivoyatlarni nafaqat saqlab qolish, balki yangi avlod uchun jozibador qilib, yangi afsonalar yaratish mumkin. Quyidagi takliflar ushbu maqsadni amalga oshirish uchun yo'naltirilgan:

1. Hukumat va nodavlat tashkilotlar tomonidan rivoyatlarning raqamli arxivini yaratish loyihalari moliyalashtirilsin. O'zbekistonning turli hududlarida aytiladigan rivoyatlar, ertaklar va afsonalarni yig'ish va raqamli shaklga o'tkazish uchun maxsus loyihalar tashkil etilishi kerak. Masalan, "O'zbek xalq folklori" nomli milliy raqamli kutubxona yaratilishi mumkin, unda audio, video va matnli formatda hikoyalar saqlanadi. Bu loyiha davlat tomonidan moliyalashtirilsa, nodavlat tashkilotlar va xalqaro tashkilotlar (masalan, YUNESKO) ham jalb qilinishi mumkin. Bunday arxiv nafaqat rivoyatlarni saqlab qoladi, balki tadqiqotchilar, o'qituvchilar va ijodkorlar uchun muhim manba bo'lib xizmat qiladi. Masalan, Finlyandiyadagi "Kalevala" arxivi yoki Islandiyadagi folklor bazasi bu borada muvaffaqiyatli namuna bo'la

oladi.

2. Ta'lim muassasalarida folklor va og'zaki ijodni o'rganish bo'yicha maxsus darslar joriy etilsin. Maktab va universitetlarda o'zbek folklorini o'rganishga qaratilgan darslar kiritilishi zarur. Masalan, o'zbek adabiyoti darslarida "Alpomish", "Go'ro'g'li" yoki xalq ertaklariga alohida e'tibor qaratilishi mumkin. Bolalar uchun hikoya aytish festivallari, teatr ko'rinishlari yoki rivoyatlar asosida esse yozish tanlovlari tashkil etilishi mumkin. Universitetlarda esa folklorshunoslik bo'yicha maxsus kurslar ochilib, yosh tadqiqotchilar yetishtirilishi lozim. Bu yondashuv yoshlarda o'z madaniyatiga qiziqish uyg'otadi va rivoyatlarni zamonaviy kontekstda tushunishga yordam beradi. Shu bilan birga, raqamli darsliklar va interaktiv platformalar orqali bu jarayon yanada samarali bo'ladi.

3. Mahalliy rivoyatlar asosida multimedia loyihalar (animatsiyalar, podkastlar, VR hikoyalar) ishlab chiqarilsin. O'zbek rivoyatlari asosida zamonaviy multimedia loyihalar yaratilishi yosh avlodni jalb qilishning eng samarali usullaridan biridir. Masalan, "Nasriddin Afandi" hikoyalari qisqa animatsion serial sifatida ishlab chiqarilishi yoki "Alpomish" dostoniga asoslangan virtual haqiqat o'yini yaratilishi mumkin. Podkastlar orqali esa hikoyalar zamonaviy uslubda taqdim etilishi mumkin – masalan, "O'zbek xalq ertaklari" nomli podkast seriyasi Spotify'da ommalashishi mumkin. Bu loyihalar ijodiy industriya (animatorlar, rejissyorlar, o'yin dizaynerlari) bilan hamkorlikni talab qiladi. Shu bilan birga, loyihalar mahalliy madaniyatning ruhini saqlab qolishi uchun folklorshunoslar jalb qilinishi kerak. Bunday loyihalar nafaqat mahalliy auditoriyani, balki global bozorni ham qamrab olishi mumkin

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdullaev, X. (2020). "O'zbek xalq ertaklarining zamonaviy talqini". O'zbek adabiyoti va san'ati jurnali, 3-son, 45-52.
2. Qodirova, M. (2021). "Globalizatsiya sharoitida o'zbek og'zaki ijodi". Filologiya masalalari, 4-son, 12-19.
3. Rahmonov, A. (2019). "O'zbek afsonalarining axloqiy asoslari". Madaniyat va san'at, 2-son, 33-40.
4. Sodiqova, G. (2022). "Raqamli muhitda o'zbek folklori". O'zbek tili va adabiyoti, 5-son, 28-35.
5. To'ychieva, N. (2023). "O'zbek xalq hikoyalari va zamonaviy madaniyat". San'atshunoslik masalalari, 1-son, 56-63.
6. Mirzaev, T. (2018). "O'zbek xalq ijodining arxivlash masalalari". Xalq ijodi jurnali, 6-son, 15-22.